

หัวข้อวิจัย : การศึกษาสถานภาพองค์ความรู้เรื่อง“สตรีกับสื่อมวลชนในประเทศไทย”
พ.ศ. 2536 - 2552
ผู้วิจัย : นางเอกธิดา เสริมทอง
หน่วยงาน : คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม
ปีที่พิมพ์ : พ.ศ. 2554

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “สถานภาพองค์ความรู้เรื่องสตรีกับสื่อมวลชนในประเทศไทยพ.ศ. 2536 – 2552” มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจสถานภาพองค์ความรู้เรื่องสตรีกับสื่อมวลชนในประเทศไทยตามทฤษฎีองค์ประกอบของการสื่อสารของ David K. Berlo และเพื่อเปรียบเทียบงานศึกษาสถานภาพองค์ความรู้เรื่องสตรีกับสื่อมวลชนในประเทศไทยในยุคแรก(พ.ศ. 2520-2535) เพื่อให้เห็นทิศทางการศึกษาที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยกำหนดขอบเขตด้านระยะเวลาในการรวบรวมผลงานศึกษาที่เป็นวิทยานิพนธ์ และงานวิจัยของนิสิต นักศึกษา อาจารย์ หรือนักวิจัยทั่วไป ทั้งจากสถาบันการศึกษา หน่วยงาน และองค์กร ที่มีการตีพิมพ์เผยแพร่ในระหว่างพ.ศ. 2536 – 2552 และในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยใช้บทบาทในทุกมิติของสตรีที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับสื่อมวลชน ทั้งในฐานะผู้ประกอบวิชาชีพด้านสื่อมวลชน เนื้อหาสารที่เกี่ยวข้องกับสตรี ช่องทางการสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับสตรี และสตรีในฐานะผู้รับสาร ตามทฤษฎีองค์ประกอบของการสื่อสารของ David K. Berlo ผลการวิจัยพบว่า

1. งานศึกษาศตรีกับสื่อมวลชนในประเทศไทยช่วงปีพ.ศ.2536-2552 รวมระยะเวลา 16 ปี มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสตรีกับสื่อมวลชนจำนวนทั้งสิ้น 330 งานศึกษา ค่าเฉลี่ยประมาณ 20 เรื่องต่อปี โดยปริมาณงานที่ต่ำสุดคือ 6 เรื่องต่อปี และปริมาณที่มากที่สุดคือ 32 เรื่องต่อปี โดยประเด็นการศึกษาเนื้อหาสารที่สตรีมีส่วนเกี่ยวข้อง (Message Study) ได้รับความสนใจศึกษามากที่สุด และการศึกษาศตรีในฐานะผู้ส่งสาร (Sender Study) ได้รับความสนใจศึกษาน้อยที่สุด

2. แหล่งที่ทำการศึกษาพบว่าจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นสถานศึกษาที่มีงานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับสตรีกับสื่อมวลชนเป็นจำนวนมากที่สุด และรองลงมาเป็นมหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

3. ในการศึกษาสตรีในฐานะผู้ส่งสารหรือผู้ผลิตสาร พบว่าประเด็นการศึกษาชีวิตการทำงานด้านสื่อมวลชนของสตรีได้รับความสนใจศึกษามากที่สุด ซึ่งเป็นประเด็นใหม่ที่เพิ่งพบในการศึกษาในยุคที่สอง (ช่วงพ.ศ. 2536-2552) แสดงให้เห็นว่าสตรีสามารถเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรสื่อมวลชน นอกจากนี้ยังพบว่าความเป็นเพศหญิงของสตรีผู้ผลิตงานไม่ได้ถูกนำมาเป็นส่วนหนึ่งในการตั้งคำถามงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสตรีในทุกเรื่องเสมอไป

4. ในการศึกษาเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับสตรี พบว่าเนื้อหาการศึกษาแบ่งเป็น 9 ประเภทได้แก่ด้านบทบาทและสถานภาพ ด้านเพศ (Gender) ด้านสาธารณสุข ด้านจริยธรรม ธรรมเนียมปฏิบัติของสตรี ด้านภาษา ด้านการพัฒนา ด้านการเมือง ด้านองค์กรธุรกิจ และเนื้อหาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสตรี ได้แก่สื่อกับแนวคิดสตรีนิยม สื่อกับโสเภณี และการค้า-มนุษย์ สื่อกับสิทธิสตรี และสื่อกับการประกอบสร้างความหมาย โดยเนื้อหาด้านบทบาทและสถานภาพของสตรีได้รับความสนใจศึกษามากที่สุด ในขณะที่เนื้อหาด้านองค์กรธุรกิจได้รับความสนใจน้อยที่สุด แสดงให้เห็นว่าภาพรวมการศึกษาศรีกับเนื้อหาสาระขยายขอบเขตการศึกษาหลากหลายมากขึ้น และมีความเฉพาะในความเป็นเพศหญิงมากยิ่งขึ้นกว่าในการศึกษายุคแรก

5. ในการศึกษาตัวสื่อที่เกี่ยวข้องกับสตรี พบว่าสื่อสิ่งพิมพ์ได้รับความสนใจมากกว่าสื่ออิเล็กทรอนิกส์กว่า 2 เท่าตัว โดยสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทนิตยสารได้รับความสนใจศึกษามากที่สุด ในขณะที่สื่อภาพยนตร์ได้รับความสนใจศึกษาน้อยที่สุด นอกจากนี้พบปรากฏการณ์ใหม่ที่เกิดขึ้นแตกต่างจากการศึกษาในยุคแรกคือ การเกิดปรากฏการณ์ความสนใจในสื่อใหม่ (New Media) เช่น สื่อเว็บไซต์ ที่ได้รับความสนใจมากเป็นอันดับสี่จากเจ็ดอันดับ ผลการศึกษาพบว่าสื่อใหม่ไม่เพียงเป็นสื่อที่มีเทคโนโลยีความรวดเร็ว แต่ยังพ่วงสัญลักษณ์ความทันสมัย หูหรรษา และเพิ่มรสนิยม ให้กับผู้ใช้สื่อด้วย

6. ในการศึกษาผู้รับสารสตรี พบว่ามิติการศึกษาแบ่งได้เป็น 7 กลุ่มได้แก่กลุ่มการศึกษาการใช้ประโยชน์ การรับรู้ การซื้อ การเปิดรับสื่อ การศึกษาความพึงพอใจ การศึกษาความต้องการสื่อ และการศึกษาทัศนคติ พบว่าการศึกษาในยุคที่สองมีการวิเคราะห์ผู้รับสารเจาะจงถึงลักษณะพิเศษของความเป็นสตรี (Femininity) เช่นบทบาทมารดา ความเป็นแม่บ้าน ผู้หญิงอาชีพพิเศษ รวมถึงพบงานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับสตรีเป็นการเฉพาะเช่น สุขอนามัยของสตรีหลังคลอด พฤติกรรมการใช้ผ้าอนามัย การตรวจมะเร็งเต้านม สิทธิทางเพศของสตรี เว็บไซต์กลุ่มหญิงรักหญิง นอกจากนี้ยังพบว่านักวิจัยในการศึกษายุคที่สองใช้กรอบแนวคิดสตรีศึกษา (Gender Study) และทฤษฎีเฟมินิสต์มาร่วมในการวิเคราะห์ด้วย

คำสำคัญ : สถานภาพองค์ความรู้ สตรี สื่อมวลชน ประเทศไทย

Research Title : Woman and Media in Thailand : The state of knowledge
[1993-2009]
Name of Researcher : Mrs. Aekthida Sermthong
Name of Institution : Faculty of Communication Arts, Sripatum University
Year of Publication : B.E. 2011

Abstract

The initial purpose of this study, “Women and media in Thailand : the State of knowledge [1993-2009]” (The second era of study), is to investigate the status of women cognitive theory related to the mass media in Thailand following the model of the communication theory developed by David K. Berlo. Another is to compare to the early study during 1977-1992 in order to obviously indicate the aspect of education. The data from theses, researches, dissertations, reports, or general studies were collected within the concept of the time constraint determined by the researcher. These data resources mentioned were from educational institutes, other institutes, and organizations that were published during 1993-2009. In addition, for data analysis, the relationship between the feminine gender role in all variables and the mass media were used; entirely included from the practitioners in the mass media field, articles about the women matter and communication channels, and women as receivers. Based on the model of the communication theory developed by David K. Berlo, the following findings of this study were made:

1. There were 330 studies in a 16-year study – following up on documentation about women and the mass media in Thailand during 1993-2009; approximately 20 studies per year on average. The minimum was 6 studies per year and 32 was the maximum. It was found that to study the women matter (Message Study) was ranked as the most interesting issue, and the least was to study women as senders.

2. Chulalongkorn University was ranked as the first one in which had the number of the women study related to the mass media most. And the next was Thammasat University and then Chiang Mai University.

3. In case of studying women as senders or producers, women's working life in the mass media field was the most interesting issue; new issue found during 1993-2009. That indicated increasing women's participation in the workplace of the mass media. Besides, it was proved that the women's ability to produce work was acceptable checking into the number of hypothesis questions decreased.

4. Studying the women matter was divided into 9 types: role and status, gender, public health, ethics, language, development, politics, business organization, and others in the mass media field related to women such as the feminist study, the prostitution and human trafficking, the feminism, and making meaning sense. From this point, the most interesting type was women's role and status, and the least one was to study about business organization. The findings indicated the term of reference in content of the aspect of women matter that was extensively expanded; furthermore, studying in femininity were more increased than the early study.

5. In term of studying women in the mass media field, the printed media was up to more 200 percent interesting point than the electronic media. By this way, magazines were interesting most, and movies were on the other side. New issue additional found that was different from the early study was "New Media" such as website media which was the most popular checking out the chart ranking for the 4th from 7. The results of this study not only pointed to being "New High Tech Media", but they also kept being high-speed technology, up-to-date with the latest innovation, luxurious, and tasteful.

6. Studying women as receivers was divided into 7 dimensions of education: to study utility, perception, buying behavior, media exposure, satisfaction, demand media, and attitude. It was found that the second era of study specifically required individual analysis in case of femininity; for examples, role of motherhood, housewife, and prostitute. In addition, it was particularly combined with the women matter study such as women's sanitation during postpartum period, sanitary napkin using behavior, breast cancer

screening, feminism, and website for female homosexuals. Besides, the researchers in this era analyzed by using the aspects of the feminine gender study and feminist theory.

Keywords : the State of knowledge, femininity, the mass media, Thailand